

QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA
IMHALLEF
ONOR. JOSEPH AZZOPARDI LL.D.

Illum il-Erbgħa, 7 ta' Ottubru 2015

Kawza Nru: 10

Ċitazzjoni Nru: 953 / 02 JA

A. J. D. Tuna Limited

-vs-

Citadel Insurance p. l. c.

Il-Qorti,

Rat iċ-ċitazzjoni ppreżentata fil-21 t'Awissu 2002 li permezz tagħha s-soċjeta' attriċi ppremettiet:

Illi d-dgħajsa "Pippo II" proprjeta' tas-soċjeta' attriċi kienet assikurata mas-soċjeta' konvenuta in forza ta' polza numru 602/HDO/0569.

Illi fid-9 ta' Dicembru 2001 d-dgħajsa *de quo* li kienet fil-bajja tax-Xemxija tqaçċtilha l-irmigġ u nkaljat mal-blat u bdiet tegħreq bil-konsegwenza li kien hemm ir-riskju potenzjali gravi li tegħreq, jipperkola l-fuel fil-baħar u jikkaġuna danni ngenti lill-*fish farms* fil-viċin.

Illi d-Direttur tas-soċjeta' attriċi, Anthony Azzopardi, appena gie nformat b'dak li kien qed jġgri mill-ewwel informa lis-soċjeta' konvenuta li bagħtet rappreżentant tagħha fuq il-post.

Illi l-imsemmi Anthony Azzopardi bl-ġhajnuna ta' persuni oħra pprova jsalva lid-dgħajsa u jevita li tegħreq fil-bajja tax-Xemxija billi wara li saru riparazzjonijiet temporanji u ntramawlha tlett pompi tal-ilma addizzjonali pprova jinnavigaha għall-eqreb port vijabbli fiċ-ċirkostanzi prevalenti dak il-ħin *stante* li kif ser jġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża d-dgħajsa ma setgħatx tiddaħħal fil-Bajja tal-Mistra.

Illi matul il-vjaġġ id-dgħajsa *de quo* għerqet *nonostante* l-isforzi kollha li saru biex tiġi salvata.

Illi s-soċjeta' attriċi in forza tal-polza ta' assikurazzjoni fuq imsemmija interpellat lis-soċjeta' konvenuta sabiex tersaq għar-rizarċiment tad-danni konsegwenzjali iżda din baqgħet inadempjenti għaliex qed issostni li s-soċjeta' attriċi ma ħaditx ħsieb id-dgħajsa *de quo*.

Tgħid għalhekk l-istess soċjeta' konvenuta għaliex m'għandhiex din il-Qorti:-

1. Tiddikjara illi l-għarqa tad-dgħajsa *de quo* fid-9 ta' Diċembru 2001 u d-danni konsegwenzjali sofferti mis-soċjeta' attriċi huma koperti bil-polza ta' assikurazzjoni eżistenti bejn is-soċjeta' attriċi u s-soċjeta' konvenuta.
2. Tillikwida l-imsemmija danni jekk hemm bżonn bl-opera ta' periti nominandi.
3. Tikkundanna lis-soċjeta' konvenuta tħallas lis-soċjeta' attriċi d-danni hekk likwidati.

Bl-imġax legali u bl-ispejjeż kontra s-soċjeta' konvenuta.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-atturi u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet ipprezentata mis-soċjeta' konvenuta Citadel Insurance p.l.c. fit-8 ta' Novembru 2002 fejn eċċepew:

1. Illi l-kumpanija konvenuta ma hijiex marbuta tagħmel tajjeb għall-ħsarat lamentati mill-atturi u dan skond l-istess polza ta' assikurazzjoni;
2. Illi *inoltre* u bla preġudizzju għas-suespost, l-ebda kumpens ma hu dovut lill-atturi *ai termini* tal-polza preċitata billi l-istess atturi naqqsu li jwettqu l-obbligi assunti minnhom fuq il-polza *de quo*;
3. Illi t-telfa lamentata ma hijiex koperta bil-polza in kwistjoni;
4. Fi kwalsiasi każ u bla preġudizzju għas-suepost, l-aġir irresponsabbli u negligenti da parti tad-diretturi u impjegati tas-soċjeta' attriċi bħala kaġun tal-għarqa u dan kif ser jiġi detteltament ippruvat tul is-smieġh tal-kawża;
5. Illi l-prova tad-danni jispetta unikament lill-atturi;
6. Illi t-talbiet attriċi huma kompletament infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-istess soċjeta' attriċi;
7. Salv eċċezzjonijiet oħra jekk ikun il-każ.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tas-soċjeta' konvenuta u l-lista tax-xhieda.

Rat l-affidavits u semgħet ix-xhieda;

Rat ir-rapport tal-espert tekniku l-Kaptan John M. Dalli a fol 294, appożitament nominat mill-Qorti permezz tad-digriet tat-23 ta' April 2012;

Rat ukoll ir-risposti tiegħu in eskussjoni a fol 332;

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet;

Rat l-atti proċesswali nkluz il-verbal tas-seduta tal-15 ta' Mejju 2015 fejn il-kawża tħalliet għas-sentenza wara li saret trattazzjoni ulterjuri mill-Avukati rispettivi;

Ikkunsidrat;

Illi din hija azzjoni bbażata fuq il-kuntratt ta' assikurazzjoni bejn il-partijiet. Is-soċjeta' attriċi kienet infatti assikurata ma' dik konvenuta permezz tad-Dokument AC1 **esebit mis soċjeta' konvenuta** a fol 222 ossija *Linea Blue Yacht and Pleasure crafts policy*. Fid-9 ta' Diċembru 2001 id-dgħajsa in kwistjoni bdiet tegħreq fix-Xemxija u nkaljat; għalhekk id-direttur tas-soċjeta' attriċi ordnat ir-riparazzjonijiet momentarji biex tittiehed x'imkien ieħor iżda d-dgħajsa għerqet. Is-soċjeta' konvenuta rrifjutat illi tħallas billi fil-fehma tagħha s-soċjeta' attriċi naqset milli twettaq l-obbligi tagħha skond l-istess polza.

Il-parti tal-polza li taħtha s-soċjeta' konvenuta għamlet riferenza tħallas tgħid hekk:

11.1 The Underwriters agree to indemnify the Assured for any sum or sums which the Assured shall become legally liable to pay and shall pay by reason of interest in the insured Vessel and arising out of accidents occurring during the currency of this insurance in respect of

11.1.1 loss of or damage to any other vessel or property whatsoever

11.1.2 loss of life personal injury or illness including payments made for salvage caused on or near the Vessel or any other vessel

11.1.3 any attempt or actual raising removal or destruction of the wreck of the insured Vessel or the cargo thereof or any neglect or failure to raise remove or destroy the same.

Għalhekk jidher ċar illi il-punt in kontestazzjoni huwa jekk is-socjeta' attrici kinitx direttament responsabbli għad-danni li sofriet hija stess '*bl-aġir irresponsabbli u negligent tagħha*' kif qed teċċepixxi l-konvenuta.

Illi matul il-ġbir tal-provi ressu diversi xhieda u l-Qorti se tirriassumi dak li jidhrilha huma l-iktar xhieda importanti. **Chris Sant** (*coxswain* fuq id-dgħajsa in kwistjoni) a fol 29 xehed mar fuq il-post (il-Fekruna) wara telefonata minn Anthony Azzopardi li qallu li l-lanċa nqatgħet u bdiet tixxengel; qal li d-dgħajsa kienet tajba ħafna u b'saħħitha u bl-għanuna ta' żewġ impjegati reġġu poġġewha lura; minħabba problemi oħra wara li għamlulha xi forma ta' tikkil minn taħtha (Putty) iddeċidew li jehduha Għawdex madankollu fi triqithom beda diehel iżjed ilma u kellhom jabbandunawha. Qal li kieku ħallewha fil-post kienet tikkawża dizastru ambjentali. **Marco Macelli** (fol 115) xehed dwar id-danni subiti mis-socjeta' attrici.

Illi mportanti ukoll huwa l-affidavit ta' **Bernard Farrugia** (*claims manager* għan-nom ta' Citadel) fejn dan jgħid:

"I spoke to Tony Azzopardi by mobile phone and he told me that the boat was taking in a lot of water and he wanted to take it to Gozo so that he could pull it out of the water on a trailer.

I told him that this did not make sense. If the boat was in danger of sinking, it would be better to leave it in Xemxija than take the

risk of it sinking in deep water. I suggested that the boat be taken behind the Xemxija breakwater – he told me that he was afraid that he would damage the other boats which were moored there.

I also suggested that the boat be taken to Mistra Bay or behind Bugibba breakwater but he insisted that severe damage would occur.

The Civil Protection Department were called and Mr Natalino Bezzina attended. They could not send a boat to help as the nearest one was at the Drydocks in Marsa.

Charles Azzopardi called the Weather Forecast – they confirmed that the wind was between Force 5 - 6 and that it would remain like that during the following day also.

At around 11:00 am, Tony called Charles and told him that he was leaving Xemxija to go to Gozo. They were taking a dinghy with them. The 'Bluefin' went to the Xemxija breakwater.

We waited at Fekruna Point until the boat could not be seen any longer behind St. Paul's Islands.

At around 11:45 am, Tony called Charles and asked him to send the 'Bluefin' as they needed assistance. After about 15 minutes, Charles went to Xemxija breakwater to speak to the crew and we saw the 'Bluefin' leave Xemxija.

Joe Abela and myself left. Agreed that Joe would advise me of all developments.”

Illi huwa kkonkluda li l-assikurat ha riskju mhux ragonevoli :

“I feel that the Insured took an unnecessary and unreasonable risk by deciding to take the boat to Gozo. The fact that it has sunk in deep water will prevent any investigations being carried

out and has prejudiced our position. If boat sank in shallow water such as Mistra Bay, loss would have been minimal.

The patching up of the boat was a temporary repair and, in view of the bad sea conditions, it was not reasonable to expect that the boat could be taken to Gozo safely. The Insured has not acted as if uninsured.”

Illi s-soċjeta' konvenuta fin-nota inizjali tagħha rreferiet għall-artikolu 4.1.1. tal-polza li jgħid li: *“the underwriters shall be entitled to decide the port to which vessel shall proceed for docking or repair...”* Tgħid li allura billi Azzopardi ddecieda li jaġixxi kontra l-istruzzjonijiet ta' Farrugia (li qallu biex id-dgħajsa jehodha x-Xemxija, il-Mistra jew Bugibba) u jiehu l-vapur Ghawdex, hija ma hijiex tenuta thallas.

Illi huwa għaqli f'dan l-istadju li l-Qorti tirriproduċi l-konkluzjonijiet tal-espert tekniku :

Osservazzjonijiet

- 1) Il-PIPPU II kien bastiment tal-Ferrocement. Ferrocement hija metodu ta' kostruzzjoni fil-bini ta' bastimenti żgħar. Kultant jirreferu għalihom bħala bastimenti tal-concrete jew cement. Basikament il-metodu ta' kostruzzjoni hija li qafas tal-virga tal-ħadid u wire mesh jiġi miksi bil-concrete-cement mingħajr materjal (agrigate) miżjud.*
- 2) Meta l-PIPPU II inħall jew inqata' mil-irmigġ fejn kien marbut, ma kienx hemm ħadd abbord il-bastiment.*
- 3) L-irmigġ tal-PIPPU II kien taħt ir-riħ tal-Fish farm li kien fil-vicinanza.*
- 4) Mix-xhieda fl-ispoll ipprovdut jidher li l-bastiment kellu t-tankijiet tad-diesel kwazi mimlija. Dan ikkalkulat li kien fit anqas minn 30 tunellata metriċi ta' diesel oil.*

- 5) *Bħalma kien innotat, il-PIPPU II kien marbut taħt ir-riħ tal-Fishfarm. Meta nħall jew inqata' mill-irmigġ, dan il bastiment daħal 'il ġewwa fil-Bajja ta' San Pawl, taħt l-influenza tar-riħ u l-kurrenti, bil-konsegwenza li tbiegħed mill-istess Fishfarm. L-istess kien jigri jekk ħareġ xi żejt jew diesel mill-istess bastiment.*
- 6) *Il-bastiment kien mgħobbi bil-kontenituri {Harvest bins} mimlija bis-silġ.*
- 7) *Il-Bajja ta' San Pawl hija miftuħa għar-riħ u l-baħar mill-Grigal (North East).*
- 8) *Il-materjal użat (Milliput) fuq il-qiegħ tal-PIPPU II kien applikat biex inaqqas id-dħul tal-ilma fil-bastiment u kien meqjus bhala first aid.*
- 9) *Il-PIPPU II, barra li kellu xi qsim fil-parti ta' taħt l-ilma bhala konsegwenza tal-kuntatt mal-qiegħ jew oġġett taħt l-ilma, soffra wkoll ħsara fil-prim (keel). Ġiet irrapportata li parti mill-prim (keel) kienet nieqsa. Wiehed irid jinnota l-prim (keel) ta' bastiment huwa s-sinsla (backbone) tal-bastiment u huwa element importanti fis-saħħa fil-kostruzzjoni tal-istess bastiment.*
- 10) *Kif l-insurance tirrekjedi li surveyor ikkwalifikat jagħmel survey report biex toħroġ polza ta' assikurazzjoni, ġie nnotat li ma tatx parir biex jiġi surveyor biex jgħamel survey tal-ħsara li ġarrab il-bastiment PIPPU II biex:*
 - a) *Jagħti parir professjonali dwar x'tip ta' tiswijiet temporanji hemm meħtieġa (cement box) biex issaħħaħ dawk li diġa' ġew affetwati.*
 - b) *Jekk il-kundizzjoni tal-bastiment kinitx b'saħħitha biżżejjed biex il-bastiment jinnaviga għall-Imġarr, Ghawdex, speċjalment f'dawk il-kundizzjonijiet tat-temp.*

11) *Is-sid, is-Sur Anthony Azzopardi kkonferma li l-ilma gie taħt kontroll wara li applikaw il-Milliput fejn kien hemm ix-xquq fil-parti taħt l-ilma. Wieħed irrid jinnota li dan il-materjal gie applikat taħt sitwazzjoni ta' emergenza, li tal-effett mixtieq. Wieħed irid iżomm f'rasu li l-ebda preperazzjoni xierqa ma giet affetwata, jiġifieri dak ta' tindif mill-frak li jista' ikun hemm u preparazzjoni ta' bażi tajba għall-materjal użat kif ukoll xogħol biex il-qsim ma jkomplix jikber (arresting of cracks). Bl-anqas moviment strutturali l-probabbilta' hija li x-xquq jerġgħu jinfethu.*

Il-bastiment riedu jsirulu aktar riparazzjoni biex ma jidhlox iżjed ilma mill-qsim. Wieħed mill-metodi huwa li jsir cement box in-naħa ta' ġewwa tal-qsim biex il-qafas jiġi rinforzat fejn hemm il-qsim fond.

12) *Il-fatt li l-bastiment gie sugġett għal ċaqliq f'baħar miftuħ għal maltemp (rolling and pitching) dan zied il-probabbilta' li x-xquq jikbru u l-Milliput jitlef l-effett tiegħu.*

Taħt dawn l-kundizzjonijiet meta jidhol l-ilma fil-qafas u l-kompartimenti tal-bastiment, l-ilma jibda jiġri 'l hemm u 'l hawn (sloshing about) dan jikkawża biex tintilef l-istabbilta' tal-bastiment bil-konsegwenza ta' riskju li l-bastiment jinqaleb.

13) *Il-prim (keel) gie rrappurtat li kellu parti minnu nieqsa (dannegġjata). Bħalma gie spjegat f'dan ir-rapport. Il-prim huwa s-sinla tal-bastiment u ħsara fil-prim tfisser li s-saħħa tal-bastiment giet mnaqqsa bil-konsegwenza li l-bastiment seta' jinqasam meta sugġett għal maltemp.*

14) *Biex l-stresses mill-istruttura jiġu mnaqqsa l-aħjar azzjoni kienet tkun li jitneħħa kull piż mill-bastiment li dan jinkludi l-fuel. Il-vjaġġ ried jiġi eżegwit f'baħar kalm u l-bastiment jiġi rmunkat.*

- 15) *It-traġitt bejn il-pożizzjoni tal-irmigġ tal-PIPPU II f'San Pawl il-Baħar u l-Port tal-Imgarr, Għawdex huwa madwar disgħa mili nawtiċi (17km).*
- 16) *Mhux ċar jekk il-Protezzjoni Ċivili gietx avżata għalkemm mix-xieħda tas-Sur Peter Cordina ma kien hemm xejn illoggjat uffiċjali – fl-immagini fotografiki fl-ispoll tal-Qorti tidher karozza tal-Protezzjoni Ċivili.*
- 17) *Bħalma gie spjegat il-bastiment kien marbut 'il barra mill-Moll tal-Fekruna taħt ir-riħ tal-fish farm – tal-Qala tal-Mistra (Mistra Bay) u dak fin-nofsinar tal-Gzejjer ta' San Pawl and Selmunett. Biex wieħed jinnaviga għall-Imgarr, Għawdex il-bastiment ried jiġi nnavigat fuq ir-riħ tal-fish farms u kull inkwinament kien jirriżulta li r-riħ u l-baħar kien immexxi dan dritt għall-fish farms. It-traġitt kien ukoll jieħu l-bastiment qrib u fuq ir-riħ ta' fish farms oħra. Dawk tal-Bajja tal-Mellieħa hdejn Rdum il-Ħmar u fish farm South of Comino hdejn Wied Ternu {if taking the shortest route from Il-Fliegu Ta' Kemuna}.*
- 18) *Id-diesel oil huwa meqjus bħala żejt ħafif – ir-rata ta' evporazzjoni fl-arja hija għolja (high evaporation rate), jinfirax malajr u jifarrak b'rata mgħaġġla taħt l-effett tal-maltemp. Prova ta' dan hija li l-gurnata ta' wara l-għarqa tal-PIPPU II ma kienx fadal traċċi ta' żejt fil-wieċ tal-ilma għalkemm ir-riħ u l-baħar kien jonfoħ lejn l-art.*

Konklużjoni

Id-deċiżjoni biex il-bastiment, PIPPU II, jiġi nnavigat fil-kundizzjoni li kien u fit-temp prelevanti tal-gurnata, kif ukoll bil-magni tiegħu ma kienitx deċiżjoni tajba.

Kif gie spjegat f'dan ir-rapport ir-rappreżentant tal-insurance seta' ta l-parir li jiġi mgħajjat nautical surveyor biex tkun

evalwata s-sitwazzjoni aħjar u jkun jista' jagħti parir professjonali dwar it-tiswijiet li setgħu jiġu affetwati qabel ma jittiehed it-tragitt bejn San Pawl il-Baħar u l-Mgarr Għawdex. Is-Sidien ukoll messhom ħadu din l-azzjoni biex jiproteġu l-interessi tagħhom mal-insurance u f'każ ta' nkwinament.

Il-fatt li l-bastiment imsemmi seta' jegħreq fil-post kien reali u s-sidien tal-bastiment kienu konxji ta' dan il-fatt. Kien jkun għaqli li ssir talba lil Protezzjoni Ċivili biex il-bastiment jiġi mdawwar b'booms protettivi biex inaqas it-tixrid tad-diesel f'każ tal-għarqa tal-bastiment imsemmi."

Illi l-espert anke fir-risposti tiegħu għad-domandi in eskussjoni huwa tal-konvinzjoni li l-uffiċjali tas-soċjeta' attriċi kienu imprudenti meta ddecidew li jieħdu l-vapur Għawdex fiċ-ċirkostanzi tat-temp dakinhar u l-istat tal-istess vapur. Jirriżulta wkoll li huma ma mxewx skond l-istruzzjonijiet tar-rappreżentant tas-soċjeta' assikuratriċi. Dawn il-fatturi huma biżżejjed biex il-Qorti mingħajr il-bżonn ta' indaġini ulterjuri tiddeciedi li tiċhad it-talbiet tas-soċjeta' attriċi. Fejn naqset is-soċjeta' konvenuta kien li naqset li tipprovdi opinjoni esperta dak il-ħin; **ta' dan il-Qorti se tiehu kont meta tiddeciedi dwar il-kap tal-ispejjeż.** Madankollu l-Qorti ma għandha ebda dubju li għandha tadotta l-opinjoni tal-espert nominata minnha għaliex kif intqal fil-kawża **“Giswarda Bugeja vs Emanuele Muscat et”** (deciza fit-23 ta' Ġunju 1967) *“għalkemm il-Qorti mhux marbuta li taċċetta l-konklużjonijiet peritali kontra l-konvinzjonijiet tagħha nnifisha, u l-konklużjonijiet peritali bħal materjali istruttorji oħrajn kontrollabbli mill-ġudikant, madankollu ‘il giudizio del’ arte’ espress mit-tekniku ma jistgħux u ma għandux, aktar u aktar fejn il-parti interessata ma tkunx ipprevaliet ruħha mill-fakolta' lilha mogħtija b'talba ta' nomina ta' periti addizzjonali, jiġi skartat faċilment, ammenokke' ma jkunx jidher sodisfaċentement illi l-konklużjonijiet peritali huma fil-kumpless kollu taċ-ċirkostanzi rragonevoli.”* Bl-istess mod il-Qorti (Prim Awla) ippronunzjat ruħha fil-kawża fl-ismijiet **“Josephine Micallef vs Louis**

Zammit” – deċiża fil-11 ta’ Ottubru 2010 u kkonfermata mill-Qorti tal-Appell fil-31 ta’ Ottubru 2014, u aktar riċentement l-istess Qorti tal-Appell fil-kawzi fl-ismijiet “**Kummissarju tal-Artijiet vs Mugliette et**” deċiża fit-28 ta’ Marzu 2014 u “**Giulia Curmi et vs Gużeppe Schembri**” deċiża fl-24 ta’ April 2015. Dak li ngħad fir-rigward ta’ perizji ta’ periti arkitetti japplika wkoll għall-perizji ta’ esperti oħra.

DEĊIŻJONI

Għal dawn il-motivi, il-Qorti tiddeċiedi din il-kawża billi tilqa’ l-eċċezzjonijiet tas-soċjeta’ konvenuta u tiċhad it-talbiet attriċi.

L-ispejjeż tal-kawża jkunu bla taxxa bejn il-partijiet għar-raġunijiet ġja’ mogħtija.

Moqrija.

**Onor. Joseph Azzopardi LL.D.
Imhalledf**

**Mario Debono
Deputat Registratur**